

ZİYA GÖKALP'IN MASALLARI
FAKELORE ÖRNEKLERİ OLARAK KABUL EDİLEBİLİR Mİ?
CAN ZİYA GÖKALP'S FOLK TALES BE ACCEPTED AS FAKELORE SAMPLES?

MEHMET EMİN BARS

Yrd. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Assist. Prof. Dr., Bingöl University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Letter
m_e_bars_21@hotmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6972-6860

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi-Journal of Turkish Researches Institute
TAED-61, Ocak-January 2018 Erzurum
ISSN-1300-9052

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 08.05.2017
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 24.10.2017
Sayfa-*Pages* : 145-157
DOI- : <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat3758>

www.turkiyatjournal.com

<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

This article was checked by iThenticate or Turnitin

**ZİYA GÖKALP'İN MASALLARI
FAKELORE ÖRNEKLERİ OLARAK KABUL EDİLEBİLİR Mİ?
CAN ZİYA GÖKALP'S FOLK TALES BE ACCEPTED AS FAKELORE SAMPLES?**

MEHMET EMİN BARS

Öz

Folklor (halk bilimi), Türkiye’de 20. yüzyılın başlarında kullanılmaya başlanan bir terimdir. Folklor halk kültürünü çeşitli yönleriyle inceleyen bir bilim dalıdır. Türkçülük düşüncesiyle paralel bir gelişme göstermiştir. Her geçen gün yeni terimlerle zenginleşmiştir. Bu alanda üretilen yeni terimlerden biri de fakelore kavramıdır. Kavram ilk olarak 1950 yılında Richard M. Dorson tarafından kullanılmıştır. Fakelore, folklore alanında yeni bir tartışma alanı yaratmıştır. Tartışmaya birçok araştırmacı katılmış, kavram farklı açılardan ele alınmıştır. Fakelore sahte, uydurma, yapma, taklit edilen bilgi anlamına gelmektedir. Bu çalışmada Ziya Gökalp’ın masalları, fakelore kavramı çerçevesinde incelenmiştir. Önce folklor ürünlerinin özellikleri hakkında bilgi verilerek fakelore kavramı üzerinde durulmuş, sonra da Gökalp tarafından çeşitli dergilerde yayımlanan masallar bu kavram etrafında değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda Gökalp’ın folklor ürünlerinin bazı özelliklerini ödünç aldığı görülmüştür. Gökalp bu ürünleri yeniden yazmış, yeni bir ürün ortaya koymuştur. Fakelore ürünlerinde görülen ticarî kaygı, reklam, okuyucuların/yayıncıların arzu ve zevkleri; Gökalp’ın masallarında yer almamıştır. Gökalp masallarını bir toplumsal kontrol mekanizması, ideolojik ve kültürel hegemonya biçimi olarak kullanılmamıştır. Belli toplumsal grupların ekonomik ve politik çıkarlarına hizmet etmemiştir. Bu ürünler egemen kültürün değerlerini yansıtmamıştır. Bu özelliklerinden dolayı Gökalp’ın masalları birer fakelore örneği değildir. Bu masallar halk ürünlerinin yeniden yazılan biçimleridir.

Anahtar Kelimeler: folklor, fakelore, Ziya Gökalp, ideoloji.

Abstract

Folklore is a term that was introduced in the early 20th century in Turkey. Folklore is a discipline that examines various aspects of folk culture. It has developed together with Turkism. Folklore has always been enriched with new terms. One of the new terms that are produced on this field is the concept of fakelore. The concept was first used by Richard M. Dorson in 1950. Fakelore has created a new discussion area in the field of folklore. Many researchers have participated in the discussion, and the concept has been dealt with from different angles. Fakelore means fake, fabricated, imitated information. In this study, Ziya Gökalp’s folk tales were examined according to the concept of fakelore. First, information about the characteristics of folklore products was given. The concept of fakelore is explained. Then the folk tales published by Gökalp in various journals have been evaluated around this concept. It has been seen that Gökalp borrowed some of the features of folklore products in the study. Gökalp has rewritten these products and introduced a new product. Fakelore products have commercial concerns, advertisements, desires and pleasures of readers / publishers. But these worries did not take place in Gökalp’s folk tales. Gökalp did not use his folk tales as a social control mechanism, ideological and cultural hegemony. The folk tales did not serve the economic and political interests of certain social groups. These products do not reflect the values of dominant cultures. Gokalp’s folk tales are not fakelore examples because of these features. These folk tales are the rewritten forms of folk products.

Key Words: folklor, fakelore, Ziya Gökalp, ideology.

Giriş

Ziya Gökalp (1876-1924) edebî eserlerinden ziyade Türk fikir hayatında adından söz ettirmiştir. O bir sanatçı olmaktan çok bir sosyolog, bir düşünce adamıdır. İmparatorluk devrinden millet devrine geçişte müesseselerin yeniden şekillenmesinde onun büyük rolü olmuştur. Yeni kurulan devletin fikrî temelleri Gökalp tarafından atılmıştır. Gökalp düşüncelerini bilimsel incelemelerinin yanı sıra şiir, manzum ve mensur masal gibi türlerle de ifade etmiştir. “Ziya Gökalp, şiirin temeline fikrî muhtevayı yerleştirir. O, her şeyden önce mütefekkindir; memleketimizin medeniyet bakımından yükselebilmesi için ne yapılabilir sorusunun cevabını arayan insandır” (Aktaş, 1996: 159). Gökalp’a göre halkın sahip olduğu zengin kültür, içerisinde büyük zenginlikler barındırmaktadır. Halk bu zenginlikler sayesinde bilinçli bir hale getirilebilir. Halk kültürü Türk düşünce sisteminin temelini oluşturur. Gökalp bu düşüncesini yaymak için arkadaşlarıyla birlikte “Halka Doğru” dergisini çıkarır. Bu dergi Türkçülük ve Türk folkloru açısından büyük öneme sahiptir (Çobanoğlu, 2002: 44).

Gökalp Türk halkının zengin bir kültüre sahip olduğunu düşünür. Ancak Osmanlı döneminde bunun önemi yeterince kavranmamıştır. Arapların ve Farısların Osmanlı üzerindeki derin etkileri Türk edebiyatının gelişimini olumsuz biçimde etkilemiştir. Bu nedenle de tat milletlere öykünmüş, sarılaşmıştır. Aydınımın görevi halkın arasında işlenmeden duran bu cevheri almak ve millî edebiyatı oluşturmaktır. Gökalp yeni Türk kültürünü inşa ederken, Türk kültürünün eski dönemlerindeki bozulmamış haline başvurur (Oğuz, 2006: 46). Gökalp, bir milletin münevverlerini, mütefekkirlerini güzideler olarak adlandırır. Bunlar yüksek tahsil ve terbiye görmüş kimselerdir. Halktan ayrı olan güzideler halka doğru gitmelidir. Güzideler halka medeniyeti götürmek için gitmelidir. Halka medeniyeti götürürken aynı zamanda halktan kendilerinde olmayan harsî bir terbiye alırlar. Güzidelerin aldıkları terbiye ve eğitimde millî hars yoktur. Bundan dolayı milletimizin güzideleri millî harstan mahrum olarak yetişmişlerdir. Bu eksikliklerini gidermek için halka gitmek gerekir. Halka gitmek, halkla beraber yaşamak; halkın kullandığı kelimeleri kullanmak; geleneksel hikmetlerini, şiirini, mûsikisini dinlemek, oyunlarını seyretmek; masallarını, menkıbelerini öğrenmek; halk kitaplarını, âşık kitaplarını, tekke ilahilerini okumak lazımdır. Rusların büyük şairi Puşkin, İtalyalı şair Dante, Fransız düşünür Rousseau, Alman şair Goethe vb. kişiler halktan aldıkları feyizler sayesinde sanat dahileri olmuşlardır. Deha esasen halktır (Gökalp, 2007: 199-200).

1. Folklor ve Fakelore

Gökalp Türk edebiyatı ve fikir hayatında üzerinde en çok durulan, inceleme yapılan ve hakkında eserler yazılan düşünce adamlarından biridir. Yapılan birçok çalışmada çeşitli yönleriyle ele alınıp değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar bir taraftan bir boşluğu doldururken diğer taraftan yeni çalışmalara da kapı aralamıştır. Folklor, disiplinler arasında yerini aldıktan günümüze değin geçen zaman içinde bünyesine yeni kavramlar katarak gelişmeye devam etmektedir. Bu gelişmelerle beraber 1950 yılında Richard M. Dorson tarafından fakelore kavramı icat edilir. Ortaya çıkışından itibaren de yeni bir tartışma alanı yaratır. Bu çalışmamızda Ziya Gökalp’ın masalları, fakelore kavramı çerçevesinde incelenecektir. Önce folklor kavramı ve folklor ürünlerinin

özellikleri hakkında kısa bilgi verilecek, ardından fakelore kavramı ve fakelore olarak kabul edilen ürünlerin nitelikleri üzerinde durulacak, daha sonra da Gökalp tarafından çeşitli dergilerde yayımlanan masallar bu kavram etrafında değerlendirilecektir.

1.1. Folklor

Türkiye’de folklor çalışmaları 20. yüzyılın başlarında Türkçülük hareketinin gelişimine paralel biçimde ortaya çıkmıştır. Folklor Türklerin sahip olduğu millî kimlik oluşturmayı gaye edinmiştir. Türkçülük hareketinin güçlenmesi, içerisinde bulunulan sosyal-siyasî durumla yakından ilgilidir. Osmanlı İmparatorluğu’nu yaşadığı bunalımdan kurtarmak için önce Batıcılık, Osmanlıcılık, İslamcılık ideolojileri ortaya atılmıştır. Bunlar çare olmayınca Türkçülük ülkeyi yaşadığı çıkmazdan kurtarabilecek fikir olarak görülmüştür. Ziya Gökalp, Rıza Tevfik Bölükbaşı, M. Fuad Köprülü gibi düşünce adamları ilk folklor çalışmalarını başlatmış; ulus kavramını Osmanlı toplumunun çekirdeğine özümsetmeye çalışmışlardır. Folklorun şekillenmesi Türkçülük hareketleri sayesinde olmuş, bu durum folklorun güçlenmesini ve farklı toplum katmanları tarafından kabullenilmesini sağlamıştır. Türkçülük akımı folkloru şekillendirmiş, folklor ise bu akımın devamlılığını sağlamıştır. Folklor ile Türkçülük birlikte birbirine güç katarak yollarına devam etmiştir (Çek Cansız, 2014: 60).

Folklor (halk bilimi) belirli bir topluluğa/millete ait her türlü maddi, manevi unsuru inceleyen bilim dalıdır. Folklor incelemesini kendine has geliştirdiği yöntemlerle gerçekleştirir. Çeşitli kültür unsurlarının derlenmesini, sınıflandırılmasını, elde edilen ürünlerin çözümlenmesini yapar. Folklor insan davranışlarını ve geleneklerini inceler. Halka ait olan her şey folklorun konusuna girer. Halk en az bir ortak özelliği olan, belli bir geleneğe sahip insan grubudur. Ortak bir özellik taşıyan, belli bir geleneğe sahip küçük bir aileden büyük bir ulusa kadar her topluluk halkın kapsamına girer (Artun, 2005: 1-3).

Folklor ürünlerinin temel özelliklerini şöyle özetlemek mümkündür: Folklor sözlü kültür ortamının ürünüdür. Sözle aktarılması, hafızada saklanması önemli bir niteliğidir. Folklor ürünleri kişiden kişiye sözlü iletişim ortamında geçerek aktarılır. Folklor ürünlerinin çoğu sözlü olarak yaratılmıştır. Ancak bunların pek çoğu daha önceki devirlerde veya çoğunlukla 20. yüzyılın başlarından itibaren yazıya geçirilmiştir. Yazılı olma sözlü olmanın devamı niteliğindedir. İlk şekilleri sözlü olarak yaratılan folklor ürünlerinin bir kısmı yazıya geçirilirken, bir kısmı da sözlü şekilleri tür özellikleri bakımından kesinleştikten sonra yazılı olarak yaratılmaya başlanmıştır. Geleneğe sahip olma folklor ürününün ayırt edici bir niteliğidir. Folklor ürünü gelenek sayesinde şekil kazanır, devamlı hale gelir. Buradaki gelenek donmuş kalıplar değildir. Gelenekler yeni nesillerle beraber, ihtiyaçlar farklılaştıkça değişir. Sözlü biçimde dilden dile aktarılan bu ürünler sürekli bir değişim/dönüşüm geçirir. Her dönüşüm yeni bir ürünü ortaya çıkarır, önceki ürüne ait bazı özellikleri unutulur. Böylece ürünün varyantları ortaya çıkar. Folklor ürünlerinin bir kısmı ferdî iken bir kısmı da anonimdir. Aslında tüm ürünler bireye aittir. Bu ürünlerin mutlaka bir ilk yaratıcısı vardır. Sözlü geleneğe yaratılan ürünlerin büyük bir kısmında ürünün yaratıcısının ismini zikretme geleneğe olmadığından ilk yaratıcısı bilinmez. Böylece toplumun ortak malı kabul edilir. Zamanla folklor ürünlerinde çeşitli kalıplar meydana gelir. Bu kalıplar folklor ürününün iskeletini,

çatısını meydana getirir. Bir ürünün tüm varyantlarında değişmez özelliklere sahip kalıplar varlığını devam ettirir. Folklor ürünlerinin çoğu ulusaldır. Belli bir ulusal gelenek tarafından yaratılır. Bu ürünlerden bir kısmı ise uluslar arası bir yayılmaya gider. Folklor ürünlerinin içerisinde yer alan motiflerin çoğu da uluslar arasıdır (Yıldırım, 1998: 68-69; Ekici, 2015: 10-13).

1.2.Fakelore

Fakelore terimi İngilizce “fake” ve “lore” kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Terim sahte, uydurma, yapma, taklit edilen bilim, bilgi anlamına gelmektedir. Fakelore kavramı ilk kez Richard M. Dorson tarafından “American Mercury” dergisinde 1950 yılında yazdığı “Folklor ve Fake lore” makalesinde kullanılmıştır. Folklor kelimesiyle arasındaki söyleyiş yakınlığıyla dikkatleri üzerine çekmiş ve kısa sürede dinamik bir tartışma alanı yaratmıştır. Son dönemlerde Türk halk bilimcilerinin de tartışmaya katıldıkları görülür.

Richard M. Dorson makalesinde folklor çalışmalarının son yıllarda süratle gelişmesinden söz eder. Ancak bu çalışma alanı değiştirilmiş, kötüye kullanılmıştır. Halk, folklor ile ilgisi olmayan birtakım anlamsız ve saçma koleksiyonlarla aldatılmıştır. Çeşitli uydurma kahramanlık kitapları kütüphaneden kımıldamadan, para için, yazarlar tarafından masa başında yazılmıştır. Bu ürünler yerli mitolojinin ürünleri değildir, folklorun faşist ve şovenist taraflarıdır. Bu kitaplar bozulmamış folklor ürünlerini içermemektedir. Mevcut eserlerin orijinal metinleri yoktur, büyük kısımları yazarları tarafından yaratılmıştır. Ticaret malzemesi olarak kullanılan fake lore ürünleri, reklamları yapılarak okuyuculara sunulmuştur. Ürünlerin konuları eski fıkralardan, bilim-kurgu hikâyelerinden, biyografik anekdotlardan, gazetelerden, seyahat kahramanlarından, bazı folklor ürünlerinden alınmış, kırılmış, böylece meydana getirilmiştir. Halk yerine hazır kaynaklar kullanılmıştır (Dorson, 2007: 11-22).

Marshall W. Fishwick, Amerikan halk kahramanlarının en ilginç yönlerinin birbirlerine benzerlikleri olduğunu ifade eder. Bu kahramanlar aynı elbisenin kolundan kesip çıkarılmışlardır. 20. yüzyılın başlarında gerçekten Paul Bunyan olarak adlandırılan bir oduncu kahraman hakkında çok az otantik hikâyeler yaşlı adamlar tarafından anlatılıyordu. Ancak bu kişi reklam ofisinde yaratılan Paul değildi. Yapay olarak yaratılan ikinci Paul, gazeteci ve reklamcılar tarafından bir kahraman olarak sunulmuştur. Maceraları balladlarda veya şarkılarda geçmiyordu. Yaşadığı belirtilen yerlerde yapılan alan araştırmaları böyle bir oduncunun adının hiç bilinmediğini göstermektedir. Halk kahramanlarımızın çoğu İkinci Paul’un kopyalarıdır. Bu kişiler sözlü geleneğe kimse tarafından tanınmayan kişilerdir. Tabandan gelmek yerine tepeden aşağı indirilmişlerdir. Tepede yaratılan bu kahramanlar üzerinden yıllar geçmesine rağmen hâlâ sözlü geleneğe yerleşmemişlerdir. Fishwick’e göre bu kahramanların büyüme şansları da yoktur (Fishwick, 2007: 23-34).

William S. Fox, folklorun sağ ve sol otoriter rejimler tarafından politik hedefler doğrultusunda kabaca, yakışsız ve arsızca kullanımından söz eder. Fox’a göre fakelore, folklor olduğu söylenen/sunulan sahte/yanlış kültür unsurlarıdır. Fakelore 20. yüzyılda bir toplumsal kontrol mekanizması, bir ideolojik ve kültürel hegemonya biçimi olarak kullanılmıştır. Fakelore, folklor gruplarının içinde değil, halk gruplarında üstün olan ve

onları kuşatan büyük toplumsal kurumlarda, ekonomide ve devlette yoğunlaşır. Başat toplumsal grupların ekonomik ve politik çıkarlarına hizmet eder. Egemen kültürün değerlerini yansıtır. Kültürel hegemonya fakelore tarafından iletirilir. Muhalif kültürü yıkma işlevini görür. Fakelore, folklor olarak tabir edilen ürünlerin bazı özelliklerini alıp kullanır. Alınan bu özelliklerle yeni bir ürün ortaya konur (Fox, 2007: 35-50). Barbara Kirshenblatt-Gimblett, Dorson tarafından fakelore olarak adlandırılan ürünleri “uygulamalı folklor” olarak adlandırır. Uygulamalı folklorun akademik disiplinin kendi gücünü sağlamlaştırmasında bir araç olduğunu belirtir (Kirshenblatt-Gimblett, 2007: 52).

Alan Dundes ise James Macpherson'ın Ossian şiirlerini, Grimm Kardeşlerin Alman halk masallarını, Elias Lönnrot'un Kalevala Destanı'nı fakelore örnekleri olarak değerlendirir. Bu ürünler sözlü gelenekten toplanmışlar; ancak parçalar yazarları tarafından şekillendirilmiştir. Bu ürünler folklor olduğu iddia edilen sahte ve yapay eserlerdir. Derlemeciler topladıkları malzemeye yeni şeyler eklemişler, aslına uygun olmadan yazıya geçirmişlerdir. Bazen gerçek kaynak kişilerin kimlikleri de değiştirilmiştir. Kaynak metinlerin şekilleri, içerikleri değiştirilmiş; metinlerin hacimleri bazen iki-üç katına çıkarılmıştır. Almanlar kültürel aşağılık kompleksinden, Finliler İsveçlilerin kültürel hegemonya ve egemenliğinden, Amerikalılar Avrupa'ya karşı aşağılık kompleksinden kurtulmak için fakelore örnekleri oluşturduklar. Fakelore millî kimlik oluşturmak ve bu kimlik içerisine gurur aşılacak amacıyla oluşturulur. Bu anlamda Dundes, fakelore kökünde millî ya da kültürel aşağılık duygularının yattığını iddia eder. Bu aşağılık duygusu o kadar güçlüdür ki halktan toplanılan parçalar çarpıcı biçimde değiştirilir, edebî miraslarla zenginleştirilir, entelektüel hale getirilir (Dundes, 2007: 71-86).

Eliot A. Singer, fakelore'u profesyonel yazarlar tarafından, tarihî ve etnik toplumların sözlü geleneklerinin yeniden üretimi olarak yazılan metinler olarak tanımlar. Bazı fakelore ürünleri tamamen uydurmadır ve gerçek folklor kaynağıyla bağlantılı değildir. Halktan geldiği iddia edilen ürünler, okuyucuların, promosyoncuların ve yayıncıların arzularına ve zevklerine hitap etmek için yazılmışlardır. Modern versiyonlar, modern olduklarından değil, olmadıkları şekilde ambalajlandıklarından dolayı hilelidirler (Singer, 2007: 99-100). Sovyet Rusya'da 1920'ler ve 1930'larda halk masallarının şekli ve konusu, politik fikirlerin, sosyal anlamların ifade edilmesinde, sözlü ve yazılı folklor üzerinde oynanarak değiştirilmiştir (Panchenko, 2007: 141).

Türk halk bilimi araştırmacıları da konuya duyarsız kalmamış, fakelore kavramı etrafında çeşitli incelemeler yapmışlardır. Gökhan Tunç fakelore kavramı merkezinde Yunus Emre'yi değerlendirir. Tunç'a göre her araştırmacı kendisine göre bir Yunus portresi çizmiştir. Yunus'u inceleyen her araştırmacı kendi düşüncelerine göre onu değerlendirmiş, kendi düşüncelerine uygun şiirlerini incelemiş, buna aykırı gördüğü şiirleri de dışarıda bırakmıştır. Bunun sonucunda her araştırmacının düşüncesine göre bir divan ortaya çıkmıştır. Bu divanları fakelore örneği olarak görmek mümkündür. Her araştırma yeni bir geleneği icat etmiştir. Ahmet Kabaklı'ya göre Yunus yaşadığı topluma millî bir bilinç getirmiş, toplumsal birliği sağlamıştır. Diğer bir araştırmacı Burhan Toprak, Yunus'un şiirlerini kendince tahrip eder. Yunus Divanı'nı sahip olduğu hümanist bir çizgiye göre oluşturur. Hümanizmi ele alan şiirlerden oluşan bir divan ortaya çıkar. Sonuçta hümanist Yunus portresini çizer. Diğer tarafta Alevîler de Yunus'tan

yararlanmaya, görüşlerini onun üzerinden yaymaya çalışır. O artık Alevî bir âşıktır. Abdülbaki Gölpınarlı'ya göre ise Yunus Emre, batını bir âşıktır. Yunus şeriata bağlı değildir. Yunus Emre'nin güçlü sanatçı kimliği farklı çevreler tarafından sahiplenilmesini de beraberinde getirir. Bir tarafta Alevîler, diğer tarafta Sünnîler, hatta Marksist düşünce mensupları Yunus'a çeşitli düşüncelerini yüklemiş, onu kendi dünyevî görüşlerinin söyleyicisi/savunucusu şeklinde tanıtmışlardır (Tunç, 2007: 19-22).

Funda Işıl Şimşek fakelore kavramı çerçevesinde Nasreddin Hoca'yı değerlendirir. Ona göre Nasreddin Hoca fıkralarında yeni üretimden söz etmek doğru değildir. Her topluluk Nasreddin Hoca fıkralarını kendine göre bir kalıba sokmuştur. Kalıpların farklı olması fıkraların birbirlerinden değişik şekilde değerlendirilip yorumlanmasını sağlamıştır. Zamanla meydana gelen farklı yorumlar ona ait olmayan bazı fıkraların ona atfedilmesine veya onun fıkralarının farklı kişiler etrafında yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Nasreddin Hoca'nın mensubu olduğu millet üzerinde de bir görüş birliği yoktur. Onun hangi millettendiği, nasıl bir karakter yapısına sahip olduğu gibi pek çok konu çözüme kavuşturulamamıştır. Hoca'ya çeşitli topluluklar, bölgeler, dinî inanç grupları sahip çıkmıştır. Bunlar gerçeği yansıtmamaktadır. Yunus'a bir kimlik oluşturulmaya çalışma gayreti Nasreddin Hoca'da da karşımıza çıkar (Şimşek, 2008: 85-87). Şimşek tüm bu tartışmaları fakelore örneği olarak değerlendirir. Buna göre hem Tunç hem de Şimşek fakelore'u aslından uzaklaştırılan, zamanla farklı formlara sokulan ürünlerin herkesin kendisine göre değerlendirmesi olarak görür. Her araştırmacı/yazar folklor ürünündeki kişileri kendi düşüncesine göre yeniden şekillendirmiştir. Bu gayretler ürünü aslından uzaklaştırmış, sunnî yapıtlar ortaya çıkmıştır. Her ürün anlatıldığı/yaşatıldığı bölge/gruplara göre yeni bir biçime dönüşmüştür. Doğal mecrasından sapmalarla/zorlamalarla yaratılan ürünler fakelore'dur.

Pervin Ergun, fakelore terimi üzerindeki düşüncelerini yılbaşı örneğinden yola çıkarak anlatır. Ona göre Noel Baba, Avrupalıların paganlık döneminden beri var olan bir gelenektir. Ancak günümüzün Noel Baba'sının paganlık dönemi geleneğiyle ilgisi pek kalmamıştır. Pagan geleneğinde farklı bir isim ve kişilikle yer alan Noel Baba, günümüz anlayışındaki halini yakın zamanda almıştır. Noel Baba, ilk kez bir dergi sayfasında halkın karşısına çıkar. "Harper's Weekly" adlı dergide günümüzün Noel Baba'sı tasvir edilir. Tasvirde Noel Baba, göbekli ve ak sakallıdır; kızağı ren geyikleri tarafından çekilmektedir. Noel Baba burada siyah ve beyaz elbiseler giymektedir. Süslenmiş bir çam ağacı dekoru tamamlamaktadır. Halk arasında bu figür beğenilir. 1924'te bir reklam tasarımcısı (Haddon Sundlom) tarafından elbiselerinin renkleri değiştirilir, bu kez elbiseleri kırmızı beyaz renklidir. Reklam kampanyaları sonunda Noel Baba ticarî amaçlarla kullanılmıştır. Coca Cola şirketinin bugün dünya devleri arasında yer almasının ilk tohumları Noel Baba figüründe atılmıştır. Noel Baba giyimli kişilerin reklamları bir taraftan şirketi büyütürken diğer taraftan Noel Baba'nın şöhretinin yayılmasını sağlamıştır. Halkın beğenisi Noel Baba'yı dünyanın farklı çevrelerine taşımış, yayılmasının önünü açmıştır. Bu kez Noel Baba'yı belli bir tarihî kökene bağlama ihtiyacı hissedilmiştir. Noel Baba, yeni bir geleneğin yaratılmasıyla Anadolu'ya yerleştirilmiştir. Yeni bir tarihî geleneğin yaratıcıları onu 342'de Antalya-Finike-Kaş-Kale'de doğmuş olarak gösterir. O artık çeşitli isimlerle anılan bir Hıristiyan azizidir. Her yerde yardımına ihtiyaç duyanların yardımına koşar, insanları çeşitli tehlikelerden korur.

Bu bağlamda, yeni bir gelenek icat edilmiştir (Ergun, 2012: 154-155). Fakelore, insanların hatırlamadıkları veya hatırlamak istemedikleri geçmişlerini unutturmuş; arzu edilen, yepyeni bir gelecek oluşturmuştur.

2. Fakelore Kavramı Çerçevesinde Ziya Gökalp'in Masalları

Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet dönüm noktalarından birini oluşturur. Bu dönemde eğitime önem verilmeye başlanır. Eğitim, çocukların toplum içerisinde geleceğin yeni nesilleri olarak şekillendirilmesini amaç edinir. Bu nesil yaşadığı/gelecek dönemin problemleriyle baş edebilecek şekilde yetiştirilmelidir. Çocuk eğitimine verilen önem onlara yönelik çeşitli dergilerin çıkmasını sağlar. Dönemin aydınları çocuklar için kitaplar kaleme alır. Ziya Gökalp bu dönemin önemli, ileri gelen simalarının başında gelir. O, aile ve çocuğun toplum için ifade ettiği anlamın/önemin farkındadır. Aileyi bir milletin temel taşıyıcısı olarak kabul eder. Sadece güçlü ve bilinçli aileler, geleceğin büyük Türkiye'sini şekillendirebilir. Bir milleti güçlü kılmamanın en temel dinamiği onu eğitmektir. Eğitim yeni ve güçlü bir ülkenin varlığını devam ettirecektir. Çocukların gücünün bilincinde olan Gökalp, çocukların ilgisini çekebilecek, onlara hitap edebilecek; ama büyüklerin de hisse alacağı eserler yazar. Masal çocuk eğitiminde Gökalp'in en çok yararlandığı edebî türlerden biri olmuştur. Çocuk, masallarla hem eğlenecek hem de bilinçlenecek, kendini/aslını tanıyacaktır (Sınar Uğurlu, 2009: 1027). Gökalp için fikir şiirden önce gelir. Edebiyatı fikrin hizmetine verir. Milletinin çöküşe doğru gittiği bir dönemde halis şiir ona bir lüks gibi görünür. Bundan dolayı ideolojisini geçmişten aldığı motiflerle süslediği masallara yüklemiştir. O, masallarını mensur, manzum veya mensur-manzum şeklinde düzenleyerek yazar. Manzum olarak yazdığı masalları fabl çağrışımı yapsa da fabllardan farklıdır. Fabl hayvan hikâyelerinden yola çıkarak ahlâk dersi vermek için yazılan bir türdür.

Ziya Gökalp, kendi ideolojisine göre topluma yeni bir şekil vermek amacındadır. Bu yüzden buna uygun masal kahramanları yaratır. Kahramanlar toplumu yönlendiren, Türklük duygusunu hatırlatan tiplerdir. O genellikle halk hafızasının bir köşesinde unutulmuş kahramanları konu edinir, onlara yeni şekiller verir, konu ve kahramanları yeniden oluşturur. Masallarını sadece çocuklar okumaz. Büyüklerin de alacağı dersler vardır. Ziya Gökalp, fikirlerini mensur-manzum şekillerde ele aldığı masallarla halka yayar (Sınar Uğurlu, 2009: 1035). Gökalp'in Kızılelma ile Altun Işık adlı eserlerinde yeniden yazılmış, değiştirilmiş/dönüştürülmüş pek çok masal metni yer almaktadır. Dede Korkut anlatılarından bazılarını (Deli Dumrul, Arslan Basat), masal şeklinde kaleme almıştır. Ziya Gökalp eserlerini yazarken halk edebiyatının/kültürünün unsurlarından yararlanır, bunları aslından uzaklaştırır, yeni anlamlar yükler, yeniden-yazar. Halk edebiyatı ürünleri eğitici işleviyle karşımıza çıkar. Bu ürünler artık bir fikrin aracıdır. Bir toplumun yeniden yaratımının aslı unsurudur. Bir milletin yeniden birliğine kavuşma arzusu, masalların telkin edici tarzıyla yapılmaya çalışılır. Gökalp yeni bir medeniyet yaratırken eski Türk mitolojisinden/menkibelerinden, tasavvuf kültüründen, halk edebiyatının çeşitli yapıtlarından yararlanır (Akyüz, 2015: 21).

Toplumların sosyo-kültürel hayatlarında meydana gelen değişmeler kültürel ürünlerin aktarım şekillerini de etkiler. Yazının icadıyla sözlü aktarımla yeni nesillere aktarılan kültürel unsurlar yazıya geçirilir. Bir ürünün sese dayalı söz yerine göze dayalı

yazıyla aktarımı beraberinde bazı problemleri de getirir. Bu metinlerin hem sözlü geleneğin hem de yazılı kültürün özelliğini taşımaları nereye dahil edilecekleri konusunda tartışmalara neden olur. Benzer durum bir sözlü ürün üzerinde değişiklikler yaparak onu tamamen başka bir şekilde sokan anlatıcılarda da görülür. Yeni ürünün eski ürünle ilişkisi, adlandırılması gibi sorular hâlâ varlığını sürdürmektedir. Ziya Gökalp'a göre masalların amacı ortaya güzel bir sanat eseri koymak değildir. Masallar halkı eğittiği için önemlidir. Özellikle çocukların eğitiminde masalların rolünün bilincindedir. Gökalp sanatın işlevsel gücünden yararlanmayı amaç edinir. Çocukların hayatında onları masallar kadar etkileyen, düşüncelerine bu derece yön veren bir tür yoktur. Onun için masalların bu gücünden yararlanılmalıdır. Yaratılmak istenen yeni nesilde görülmek istenen tüm vasıflar masallar aracılığıyla aktarılabilir. Toplumsal kurallar ve millî değerler masallar yoluyla çocuklara aşılanmalıdır. Kızılelma ve Küçük Mecmua'da yayımlanan masallarında bu amaç açıkça görülmektedir. Gökalp, burada birçok masal ve destan motifini dönüştürerek/değiştirerek/çocuklara uygun hale getirerek yeniden halka hatırlatmış, aklındaki ürününün diline aktarmıştır. O, bazen bir masalın farklı anlatmalarını sentezlemiş, yeni bir masal varyantını ortaya koymuştur. Masalların en önemli özelliklerinden biri olan kıssadan hisse alma/ders çıkarmayı masalın içinde saklamıştır (Korkmaz, 2009: 55-56).

Sözlü geleneğe bir anlatı aynı şekilde iki kez anlatılamaz. Her yeni anlatım eskisinden farklıdır. Dolayısıyla her anlatım bir yeniden yaratımdır. Anlatıcı her anlatışında beden ve jestlerinden kullandığı sözlere, izleyicilerle ilişkisinden psikolojik haline kadar bir sürü farklı/yeni durum yaşar. Her anlatış yeni ekleme/çıkarmalarla meydana gelir. Sözlü gelenekteki bu durumun benzeri Gökalp'ın masal metinlerini yeniden yazmasında görülmektedir. Fakat sözlü bir metnin birçok kez icrası ile sözlü bir ürünün yazılı kültüre taşınmasındaki değişiklikler aynı değildir. Bir masalın sözlü olarak anlatımı/dinlenmesi ile yazılı bir kaynaktan okunması/dinlenmesi farklıdır. Bir ürün sözlü olarak icra edilirken dinleyicilerin anlatıcı ve anlatımı üzerinde büyük etkisi vardır. Anlatıcı ve dinleyiciler arasında etkileşim ürüne şekil verir. Dinleyici kitlesinin değiştiği her icra, öncekinden farklıdır ve benzersizdir. Anlatıcı ne kadar çaba gösterirse gösterecek iki eş icra gerçekleştirmez. Sözlü geleneğin dinamik yapısı, yazılı metinlerin durağan yapısına benzemez. Bunun için Ziya Gökalp tarafından kaleme alınan masallar değişmeyen bir metindir. Bir anlatı yazıya geçirildikten sonra sabit kalır, donar. Gökalp tarafından yazılan masallarda da sabit yapı oluşmuştur. Sözlü anlatıların derlenmesinde derleme üzerinde değişiklik yapmamak, metne sadık kalmaya çalışmak önemli özelliklerden biridir. Ancak Gökalp'ın bunu yapmadığı görülmektedir. O, halkın içinde duyduğu masal metinlerini kendi zevk ve amacına göre yeniden işlemiş, kendine ait bir ürüne dönüştürmüştür. O, artın bir halk masalı değildir. Yazılı kültürün sahibi belli, yapısı değişmeyen bir üründür.

Halk edebiyatında her tür kendisine özgü bir anlatım tarzına sahiptir. Masallar bu alanda yetenekli, belli bir geleneğin içinde yetişmiş, masal dünyasının yabancı olmayan masal anlatıcılar tarafından anlatılır. Halk edebiyatında bazen belli türlerin kadın veya erkekler tarafından daha yoğun olarak anlatıldığı görülmektedir. Destan anlatma geleneği, türünün özelliğine de bağlı olarak, çoğunlukla erkekler tarafından sürdürülmüş, gelenek babadan oğula miras kalmıştır. Masal anlatma geleneği ise kadınlar tarafından

sürdürülmüş, anadan kıza geçmiştir. Masal anaları bir masalı anlattıklarında öğrendikleri gibi anlatmaya gayret göstermişlerdir. Bu nitelik sözlü geleneğin diğer türlerinde de yer almıştır. Ziya Gökalp masalları gelenek içerisinde öğrenmemiştir. Kaleme aldığı masalları çoğunlukla yazılı kültür içerisinde okumuş, bu metinlere sadık kalmamış, onları değiştirmiş, fikirlerinin taşıyıcısı haline getirmiştir. O, masallarını kendi dünyasında yeniden şekillendirmiştir. Masallarda bilinçli bir biçimde yeniden işlenen düşünceler, çocuklara aktarılmıştır. Bu yolla toplumun hafızası yeniden şekillendirilmiştir (Sever, 2007: 30; Şahin, 2013: 98).

Gökalp için halk kültürü oldukça değerlidir. Milleti yeniden şahlandıracak olan da unuttuğu kendi kültürüne geri dönmesidir. Kültürel unsurlar yeni bir kap içinde sunulmalı, gelenek toplumun hayatına yön vermelidir. O, geçmişle, geleceği kucaklamaya çalışır.

“Gökalp’in Kızılelma ve Altın Işık adlı eserlerinde yer alan manzûmelerin bir kısmı daha önce bilinen ve yazıya aktarılan masal, hikâye ve destanlardan hareketle yazılmıştır. Ergenekon, Deli Dumrul ve Aslan Basat eski çağlardan beri bilinip işlenen destan ve hikâye metinlerine istinat ederler. Ala Geyik de Türk kültüründe bilinen masal ve destan metinlerinden yararlanılarak yazılmış izlenimi vermektedir. Manzûmede bahsi geçen kahramanlar ile terim ve motifler daha önce başka metinlerde geçmiş olsa da Gökalp’in vermek istediği ileti doğrultusunda düzenlenip/sıralanıp okuyucuya sunulmuştur”

(Zavotçu, 2012: 605).

Gökalp'a göre bir milletin gerilemesinin/çöküşünün sebebi kendi kültür ve medeniyetine yabancılaşmasıdır. Bu durumda milleti diriltmenin yolu da onu aslına döndürmek, kendisiyle barıştırmaktır. Bir milleti aslına döndürmek için ise, halk kendisine ait kültürel unsurlara sahip çıkmalıdır. Gökalp'ın yaşadığı dönemin siyasî ve sosyal koşulları onun halka yönelmesini sağlamıştır. 20. yüzyılın başlarında edebiyatta büyük değişimler yaşanmıştır. Klasik şiir yavaş yavaş yerini Batılı tarzda edebiyata bırakmıştır. Modern Türk edebiyatı özellikle Avrupa'da gelişmeye başlayan milliyetçilik fikrinin etkisi altına girmiştir. Yeni bir devletin kurulma aşamasında yapılan yenilik/değişim/reformların halk arasında benimsenmesini sağlamak için halk ürünleri tarzında ürünler ortaya konulmuştur ki bu ürünler birer fakelore örneğidir (Çamkara, 2010: 90). Benzer amaç ve yöntemle Ziya Gökalp tarafından yazılan manzum-mensur masallar da birer fakelore örneği olarak kabul edilmelidir.

Masalların anlatım şekli nesirdir. Çoğunlukla eski dönemlerin inanç şekilleri sembolik biçimde masalarda yer almaktadır. Hayal ürünü olmaları, dinleyicileri inandırma iddiaları olmamaları diğer önemli özelliklerindedir. Masallar kısa halk anlatılarından. Masalların anlatımı kısa ve yoğundur. Masalarda tekerlemeler ve söz kalıpları, motifler bulunur. Masallar bilinmeyen yerlerde bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiseleri anlatır. Olaylar duyulan geçmiş zaman ve geniş zaman kipiyle anlatılır. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler, hayalî yaratıklar masalların kahramanlarıdır (Boratav, 1999: 75-76; Elçin, 2004: 368-370). Gökalp'ın masallarında şu özellikler göze çarpar: Gökalp tarafından yazılan masallar nazım, nesir veya nazım-nesir karışık olarak

yazılmıştır. Nazım şeklinde yazılan masalların bazılarında nazım birimi olarak hem beyit hem de dörtlük kullanılmıştır. Mısralar kafiyelidir. Masallar kısa ve yoğundur. Gökalp, masalları ideolojisini anlatmak için yazmıştır. Halkın eğitimi, bilinçlendirilmesi ön plandadır. Yazar masalların sonunda okuyucularına nasihatler vererek Türklük bilincini aşlamaya çalışır. Masallar mutlu son ile biter. Masalların sonunda iyiler mükâfatlandırılırken, kötülerin cezalandırılmasına pek değinilmez. Gökalp, peri kızları, büyü, hayvan-insan dönüşümleri, hayvanların konuşmaları, devler, cüceler, cinler, sihirli nesnelere, Keloğlan gibi masal motiflerinden sıkça yararlanmıştı. Masallarda kahramanlara Ay Hanım, Ülker, Gün Bey, Ay Bey, Yıldız Tigin, Orhan, Turhan, Tarhan, Ak Çiçek gibi eski Türk kültüründe sıkça kullanılan isimler verilmiştir. Türkçülük ideolojisine bağlı olarak Kırgız, Türk, Turan, bozkurt, Kıpçak, Alparslan isimleri masallarda geçen diğer isimlerdendir. Dede Korkut anlatılarında geçen Kısırcı Yenge, Selcan Hatun, Burla Hatun, Banı Çiçek, Boğaç, Dedem Korkut, Deli Dumrul, Basat, Tepegöz, Bayındır Han ve bunlara bağlı motifler masal formatında işlenmiştir. Deli Dumrul ile Tepegöz anlatıları ayrı birer masal olarak yeniden yazılmıştır. İslam tarihinde önemli yer tutan Hz. Süleyman, Hz. Yunus, Hz. Musa, Hızır ile ilgili bazı olaylara telmihte bulunulmuş, bu isimlere değinilmiştir. Halk edebiyatında hikâye formunda işlenen Yusuf ile Zeliha, Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı gibi aşk hikâyelerinin kahramanlarına yer verilmiştir. Basat'tan bahsedilirken Şehname kahramanlarından Hüsrev ve Rüstem'le karşılaştırılır, Türk kahramanı Basat'ın İran kahramanlarından üstün olduğuna vurgu yapılır. Masallarda formülistik motif olarak değerlendirilen çeşitli sayılar vardır. Yazar bu sayıları sıkça kullanmıştır: üç şehzade, üç kız, üç ay, üç yol ağzı, üç imtihan, üç otağ, kırk gün kırk gece, kırk katır, kırk kat...

Yukarıda verilen bilgiler ışığında Ziya Gökalp tarafından kaleme alınan masalların fakelore olarak kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili şunları söylemek mümkündür:

Gökalp, masalları yazılı kaynaklardan almış ya da çocukken dinlemiştir. Dinlediği bu masalları yeniden yazmıştır. Halk yerine hazır kaynakları kullanılmıştır. Masallar, masa başında yazılmıştır. Masa başında yazılan bu ürünlerin kaynak kişileri verilmemiştir. Gökalp, masallarında fakelore ürünlerinde olduğu gibi folklordan içerik, karakter, öykü ya da durumlarını ödünç almış; bunları yeniden yaratmıştır. Topladığı malzemeye yeni şeyler eklemiş, aslına uygun olmadan yazıya geçirmiştir. Orijinal metinleri belirtilmeyen bu ürünlerin büyük kısımları Gökalp tarafından yeniden yaratılmıştır. Fakelore ürünleri ticaret malzemesi olarak kullanılan, reklamları yapılarak okuyuculara sunulan, halktan geldiği iddia edilen ürünlerdir. Okuyucuların, promosyoncuların ve yayıncıların arzularına ve zevklerine hitap etmek için yazılmışlardır. Gökalp'ın masallarında ne ticarî kaygı ne reklam ne de okuyucular/promosyoncular/yayıncıların arzu ve zevkleri bulunmaktadır. O, ideolojini anlatmak için masallardan yararlanmıştı. Fakelore ürünlerinin kahramanları tepeden yaratılan kahramanlardır. Ancak Gökalp'ın masallarında yer alan Keloğlan, Ülker, Aydın, Alageyik, Tenbel Ahmed, Yılan Bey, Basat, Tepegöz vs. sözlü gelenekte yer alan, yeniden işlenerek ele alınan kahramanlardır. Fakelore'un diğer bir özelliği, toplumsal kontrol mekanizması, bir ideolojik ve kültürel hegemonya biçimi olarak kullanılmasıdır. Fakelore belli toplumsal grupların ekonomik ve politik çıkarlarına hizmet edip egemen kültürün değerlerini yansıtır. Kültürel hegemonya fakelore tarafından ilerletilir. Muhafız

kültürü yıkma işlevini görür. Gökalp'ta amaç millî kimlik oluşturmak ve bu kimlik içerisine gurur aşılmasıdır. Belli bir toplumsal grubun ekonomik ve politik çıkarlarına hizmet etmez, milleti topyekün içine düştüğü kötü durumdan kurtarmak ister. Egemen kültürün değerlerinden ziyade halkın değerlerini yansıtır. Tepeden inmenin tersine halktan tepeye bir hareket vücuda getirmeye çalışır. Folklor ürünlerinin çoğu sözlü olarak yaratılmıştır. Fakelore ise uydurma, yapay ürünlerdir. Uydurma olan bu ürünlerin gerçek folklorla bağlantıları yoktur. Yazarları, bu ürünlerin folklor olduğunu iddia eder. Gökalp'in masallarına bakıldığında bunların halktan derlenip olduğu gibi aktarıldığı iddiası yoktur. Gökalp'in kendisi tarafından masalların yeniden kaleme alındığı herkes tarafından bilinen ve kabul edilen bir gerçektir. Bu açıklamalar ışığında Gökalp'in masalları birer fakelore örneği olarak kabul edilemez. Bu ürünler halk ürünlerinin yeniden yazılan biçimleri olarak kabul edilmelidir. Bu ürünler halk ürünü olmanın ötesinde ferdi sanat eserleridir. Sanat eseri olarak değerleri ise başka bir tartışma konusudur.

3. Sonuç

Ziya Gökalp'in en büyük ideolojisi Türkçülüktür. Türkçülük fikri Ziya Gökalp ile birlikte akacak yeni bir mecra bulmuştur. Halk edebiyatı ürünleri, özellikle de masallar, bu fikrin asıl kaynağıdır. O, masalları çocukların yetiştirilmesinde bir araç olarak kullanmıştır. Gökalp masallarını 1911-1922 yılları arasında Türk milletinin tarih sahnesinden silinmek istendiği, hayatta kalma mücadelesini verdiği bir dönemde yazmıştır. Dünyanın sürekli değiştiği/geliştiği bir dönemde ayakta kalmanın tek yolu yenilikleri takip etmektir. Yeni dönemin en etkin fikir akımı milliyetçilik etrafında şekillenen Türkçülük ideolojisi onun inançlarının kaynağını oluşturmuştur. Türkçülük ideolojisi masallar aracılığıyla etkin biçimde anlatılmıştır. Gökalp, masallardan faydalanarak Türk edebiyatının unuttuğu folklorlara itibarını iade etmiştir. Masallarında halk kaynağından gelen motifleri, üslup ve biçim özelliklerini kullanmıştır.

Gökalp, yazılı kaynaklardan okuduğu ya da çocukken dinlemiş olduğu masalları yeniden yazmıştır. Masalları sözlü gelenekten aynen almamış, hazır kaynaklardan yararlanmış. Masa başında yazılan bu ürünlerin kaynak kişilerini de vermemiştir. Folklorlardan içerik, karakter, öykü ya da durumlarını ödünç almış; bunları yeniden yaratmıştır. Orijinal metinleri belirtilmeyen bu ürünlerin büyük kısımları Gökalp tarafından yeniden yazılmıştır. Gökalp'in masallarında, fakelore ürünlerinde yer alan, ticarî kaygı, reklam, okuyucular/promosyoncular/yayıncıların arzu ve zevkleri bulunmamaktadır. Gökalp'in masallarında sözlü gelenekte yer alan kahramanlar yeniden işlenerek ele alınmıştır. Gökalp, masallarını bir toplumsal kontrol mekanizması, ideolojik ve kültürel hegemonya biçimi olarak kullanılmamıştır. Belli toplumsal grupların ekonomik ve politik çıkarlarına hizmet etmemiştir. Bu ürünler egemen kültürün değerlerini yansıtmamıştır. Gökalp'in temel amacı millî kimlik oluşturmaktır. O, halktan tepeye doğru bir hareket vücuda getirmeye çalışmıştır. Gökalp, masallarını halktan derlediğini, olduğu gibi aktardığını da iddia etmemiştir. Buna göre Gökalp'in masalları birer fakelore örneği değildir. Bunlar halk ürünlerinin yeniden yazılan, ferdi sanat biçimleridir.

Kaynaklar

- Aktaş, Şerif. (1996). *Yenileşme Dönemi Türk Şiir ve Antolojisi (1860-1920)* 1. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyüz, Çiğdem. (2015). “Yeni Lisan, Eski Tarz: Ziya Gökalp’in Koşma ve Destanları”. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, 10/4, 17-26.
- Artun, Erman. (2005). *Türk Halkbilimi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Boratav, Pertev Naili. (1999). *100 Soruda Türk Halk Bilimi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Çamkara, Ayşe. (2010). “Modern-Ulus Devletin Kuruluş ve Gelişme Sürecinde Folklor, Şiir ve Fakelore”. *Millî Folklor*, 88, 85-90.
- Çek Cansız, Songül. (2014). “Ziya Gökalp’in Düşünce Sistemi ve Folklorla Bakışı”. *Millî Folklor*, 103, 59-68.
- Çobanoğlu, Özkul. (2002). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dorson, Richard M. (2007). “Folklor ve Fake Lore. (Çev. Selcan Gürçayır)”. *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 11-22. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Dundes, Alan. (2007). “Fakelore Fabrikasyonu. (Çev. Selcan Gürçayır, Aslı Uçar)”. *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 71-86. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Ekici, Metin. (2015). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Elçin, Şükrü. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ergun, Pervin. (2012). “Küresel Dünyanın Tüketim Mitleri Fakelore’un Başarısı: Yılbaşı mı Kutluyoruz Noel mi?”. *Millî Folklor*, 95, 147-160.
- Fishwick, Marshall W. (2007). “Paul’ün Oğulları Folklor mu Fakelore mu? (Çev. Selcan Gürçayır)”. *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 23-34. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Fox, William S. (2007). “Folklor ve Fakelore: Bazı Sosyolojik Düşünceler. (Çev. Tolga Tanyel)”. *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 35-50. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Gökalp, Ziya. (2007). *Türkçülüğün Esasları*. (Hazırlayan: Mustafa Koç). *Ziya Gökalp Kitaplar 1*. (Editör: M. Sabri Koz). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kirshenblatt-Gimblett, Barbara. (2007). “Hatalı İkilikler. (Çev. Selcan Gürçayır)”. *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 51-70. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Korkmaz, Nurseli Gamze. (2009). “Kolsuz Hanım” Üzerine Yazılı Kültür ve Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Bir Çalışma”. *Millî Folklor*, 83, 54-61.
- Oğuz, M. Öcal. (2006). *Araştırmaların Tarihi. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. (Editör: M. Öcal Oğuz). Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Panchenko, Alexander A. (2007). “Lenin Kültü ve “Sovyet Folkloru”. (Çev. Selcan Gürçayır)”. *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 137-166. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Sever, Mustafa. (2007). Ziya Gökalp’in Masallarında Tipler. *Millî Folklor*, 74, 29-33.
- Sınar Uğurlu, Alev. (2009). “İdeolog’-Şair Ziya Gökalp’in Kaleminden Masallar” *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 4 /1, 1025-1040.

- Singer, Eliot A. (2007). “Fakelore, Çok Kültürlülük ve Çocuk Edebiyatının Ahlak Sistemi”. (Çev. Selcan Gürçayır). *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 99-135. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Şahin, Halil İbrahim. (2013). “Ziya Gökalp'in “Halk” ve “Halkbilimi” Terimlerine Bakış Açısında Geleneğin Yeri”. *Millî Folklor*, 99, 91-100.
- Şimşek, Funda Işıl. (2008). “‘Fakelore’ Kavramı ve Nasreddin Hoca”. *Millî Folklor*, 79, 84-89.
- Tansel, Fevziye Abdullah. (1989). *Ziya Gökalp Külliyyatı-1, Şiirler ve Halk Masalları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Tunç, Gökhan. (2007). “Fakelore Kavramı Merkezinde Yunus Emre”. *Millî Folklor*, 75, 17-23.
- Yıldırım, Dursun. (1998). *Türk Bitiği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Zavotçu, Gencay. (2012). “Ziya Gökalp'in Manzûmeleri ve Ala Geyik Hakkında”. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 7/4, 601-609.